

Sugʻurta nizolarini raqamlashtirish

Uzakova Kamola Bekhzodovna

**Assistant at the Department of Finance, Samarkand Institute of
Economics and Service**

uzakovakamola5@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu ilmiy maqolada Sugʻurta nizolarini raqamlashtirishga doir asosiy tushunchalar yoritib berilgan.

Kalit soʻzlar: Raqamli, Texnologiya, Ijtimoiy oʻlchovlar, TVEFJMS.

Raqamli ekotizim tushunchasi, dastlab tomonidan taʼkidlagandek, raqamli obʼektlar oʻzaro taʼsir qiladigan murakkab, moslashuvchan va dinamik muhitni tasvirlash uchun ekotizimlarning biologik metaforasidan olingan [13]. Ushbu soha biznes, texnologiya va ijtimoiy tuzilmalar birgalikda mavjud boʻlgan va birgalikda rivojlanadigan ijtimoiy-texnik tizimlarni qamrab olish uchun rivojlanadi [12]. Raqamli ekotizimlardagi dastlabki tadqiqotlar texnologik infratuzilmaga qaratilgan boʻlib, axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining (AKT) oʻzaro aloqalarni osonlashtirishdagi rolinidir [19]. Biroq, soʻnggi adabiyotlar texnologik, tashkiliy va ijtimoiy oʻlchovlarni birlashtirgan holda yanada yaxlit koʻrinishga oʻtdi [21].

Ekotizimlarni raqamlashtirish ekotizim xizmatlarini yaxshilashning asosiy omili sifatida belgilangan. Fisher tomonidan IoT va AI kabi raqamli texnologiyalar tabiiy resurslarni qanday qilib samaraliroq kuzatishi va boshqarishi mumkinligini oʻrgandi [11]. Xuddi shunday, Gupta va Jorj tomonidan atrof-muhitni boshqarish boʻyicha qaror qabul qilish uchun real vaqtda maʼlumotlarni taqdim etishda raqamli vositalarning rolini boʻyicha izlanish olib borilgan [9]. Mora tomonidan olib borilgan tadqiqotlar biologik xilma-xillikni saqlashda raqamlashtirish imkoniyatlari boʻyicha tadqiqotlar olib brogan [14]. Raqamli vositalar, shuningdek, biologik xilma-xillik monitoringiga hissa qoʻshadigan fanlar loyihalarida muhim ahamiyatga ega [16].

Adams va boshqalar kabi tadqiqotchilar. raqamli texnologiyalar Birlashgan Millatlar Tashkilotining Barqaror Taraqqiyot Maqsadlariga (SDGs) erishishda hal qiluvchi ahamiyatga ega ekanligini taʼkidlaydilar [3]. Bu, ayniqsa, ekologik barqarorlik va iqlim harakati bilan bogʻliq maqsadlarda yaqqol namoyon boʻladi.

Kelgusi tadqiqotlar barqaror raqamli texnologiyalarni rivojlantirish va salbiy ta'sirlarni yumshatishga qaratilishi lozim. Braun va Vergragt iqlim o'zgarishi sharoitida barqaror ekotizimlarni qo'llabquvvatlashning roli yana bir istiqbolli yo'nalishdir dip ta'kidlab o'tadilar [8]. Bundan tashqari, ijtimoiy ta'sirlarni tushunish va raqamli texnologiyalardan foydalanishni ta'minlash tadqiqot uchun muhim yo'nalish bo'lib qolmoqda. Umumiy sug'urta sohasidagi sug'urta mukofotining yarmidan ko'pi mahalliy sug'urtalovchilar tomonidan standartlashtirishning yuqori darajasi bilan ajralib turadigan majburiy sug'urta turlari bo'yicha topladi – majburiy sug'urta turlarini o'tkazish shartlari O'zbekiston Respublikasi qonunlariga va O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining qarorlariga muvofiq belgilanadi. Bizning hisobkitoblarimizga ko'ra, umumiy sug'urta sohasida raqamlashtirishning ijobiy ta'siri, birinchi navbatda, eng ommaviy bo'lgan TVEFJMS (OSAGO) segmentida mumkin. 2022 yil yakunlari bo'yicha 1 841 mingdan ortiq O'zbekistonda avtomobil egalari TVEFJMS (OSAGO) polisini onlayn sotib olishdi.

O'zbekiston sug'urta kompaniyalari odatda mijozlar bilan yiliga bir yoki ikki marta, birinchi marta sug'urta shartnomasini tuzishda va ikkinchi marta - ko'pincha sug'urta polisini uzaytirish yoki yo'qotishlarni bartaraf etish uchun o'zaro aloqada bo'lishadi. Ushbu holat mijozlar bilan uzoq muddatli munosabatlarni o'rnatishga xalaqit beradi va mijozlarning raqobatchilarga o'tish riskini oshiradi. Umumiy sug'urta sohasini raqamlashtirishga qaratilgan muammolarni hal qilish uning ishtirokchilarining samarali o'zaro ta'siri uchun ekotizimni shakllantirishga, ma'lumotlarning shaffofligi va tahliliy ma'lumotlarning sifatini oshirishga, sug'urtalovchilarning biznes jarayonlarini optimallashtirishga, sug'urta xizmatlarining keng doirasini onlayn muhitga jalb qilishga rag'batlantiruvchi ta'sir ko'rsatishi mumkin. Sug'urta bozorining raqamli transformatsiyasining mantiqiy xulosasi tegishli ekotizimlar va marketpleyslarni yaratishdir. Shuni ta'kidlash kerakki, ekotizimlar sug'urta bozori uchun mutlaq yangilik emas, masalan, "O'zbekinvest" eksport-import sug'urta kompaniyasi shu asrning boshlarida ekotizimga o'xshash o'zaro bog'liq kompaniyalar o'rtasidagi hamkorlikning operatsion modelini yaratdi. Ushbu modelda umumiy sug'urta bilan "O'zbekinvest" NKEI, hayotni sug'urtalash bilan "O'zbekinvest Xayt" MCHJ shug'ullandi, "O'zbekinvest Assistans" MCHJ assistentlik xizmatlarini ko'rsatdi, investitsiya faoliyatini "O'zbekinvest sarmoyalari" MCHJ amalga oshirdi. O'zaro bog'liq

kompaniyalar hamkorligining bunday modeli ekotizim sifatida yaratilmagan bo'lsa-da, u o'nlab yillar davomida O'zbekistonning sug'urta sohasida muhim o'rin tutgan. Ushbu modelning asosiy kamchiligi shundaki, u sug'urtalovchining biznes sifatini yaxshilagan, ammo sug'urta qildiruvchining hayot sifatiga deyarli ta'sir qilmagan. Tadqiqotning amalga oshirishda turli tadqiqot usullari qo'llanildi: mantiqiy tahlil, tarixiy yondashuv, tizimli tahlil, kuzatish, taqqoslash, sintez, guruhlash, shuningdek, matematik statistika, ekspert baholash va ma'lumotlarni vizualizatsiya qilish. Tadqiqotning axborot bazasi quyidagilardan iborat: O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi ma'lumotlari, davriy nashrlarda va Internet tarmog'ida taqdim etilgan milliy va xorijiy sug'urta bozorlari bo'yicha umumiy ma'lumotlar va axborot materiallarini ko'rib chiqish; muallif tomonidan to'plangan va tahlil qilingan statistik ma'lumotlar.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Sug'urta bozorini raqamlashtirish va hayotni sug'urta qilish sohasini rivojlantirishga doir qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida" 2021-yil 23-oktabrdagi PQ-5265-son qarori.
2. Adamchuk N.G. Mirovoy rinoq straxovix uslug v usloviyax globalizatsii. Avtoreferat dissertatsii na soiskanie uchenoy stepeni d.e.n.-M.: -2005.-s.56;
3. Adams, W. M., et al. (2021). Digitalization and the Sustainable Development Goals. Nature Sustainability.
4. Nasirova G.A. Institusional'noe obespechenie sistem regulirovaniya straxovoy deyatel'nosti. Avtoreferat dissertatsii na soiskanie uchenoy stepeni d.e.n. - SPb.: - 2017. - s.38.

Research Science and
Innovation House

